

Dorota Komorowska

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

e-mail: dorota_komorowska@sggw.pl

EFEKTYWNOŚĆ GOSPODAROWANIA ZASOBAMI W GOSPODARSTWACH NASTAWIONYCH NA PRODUKCJĘ ŻYWCA WIEPRZOWEGO

EFFECTIVENESS OF PRODUCTION RESOURCE MANAGEMENT IN FARMS FOCUSED ON PIG PRODUCTION

DOI: 10.15611/pn.2018.509.15

JEL Classification: Q12

Streszczenie: Celem opracowania jest ocena efektywności gospodarowania zasobami produkcyjnymi w gospodarstwach nastawionych na produkcję żywca wieprzowego na tle wyników ogółu gospodarstw rolnych, które były objęte rachunkowością rolną w systemie FADN w latach 2013-2015. Analizie porównawczej poddano wyposażenie badanych gospodarstw w zasoby produkcyjne, intensywność produkcji, osiągnięte wyniki produkcyjne i produktywność czynników wytwórczych, poniesione koszty, uzyskane dochody oraz dochodowość zasobów tych grup gospodarstw. Wyniki analiz wskazują na znacznie wyższy poziom wyników produkcyjnych i ekonomicznych oraz produktywności zasobów w gospodarstwach specjalizujących się w produkcji żywca wieprzowego. Natomiast ich wyniki końcowe i dochodowość zasobów nie były tak wyraźnie wyższe, ponieważ dopłaty do działalności gospodarstw rolnych miały mniejszy udział w dochodach gospodarstw nastawionych na chów trzody chlewnej niż ogółu gospodarstw.

Słowa kluczowe: produkcja żywca wieprzowego, wyniki produkcji rolniczej, efektywność gospodarstw rolnych.

Summary: The aim of the study is to evaluate the efficiency of production resources management in farms focused on pig production in comparison to the results of all agricultural holdings that were covered by agricultural accounting in the FADN system in 2013-2015. The comparative analysis covered the equipment of surveyed farms with production resources, production intensity, production results achieved and productivity of production factors, costs incurred, income obtained and profitability of resources of these groups of farms. Analyses presented in the study indicate a significantly higher level of production and economic results as well as resource productivity in farms specializing in the production of pig livestock. On the other hand, their final results and the profitability of resources were not so much higher, because subsidies to the activity of farms had a smaller share in the income of farms focused on pig farming.

Keywords: pig production, results of agricultural production, effectiveness of farms.

1. Wstęp

Produkcja żywca wieprzowego stanowi jedną z podstawowych gałęzi produkcji zwierzęcej. Poziom cen i kosztów produkcji żywca wieprzowego cechuje duża zmienność czasowa i zróżnicowanie przestrzenne [Pepliński 2013]. Poziom cen mięsa wieprzowego w Polsce jest głównie funkcją cen wieprzowiny na rynku światowym i europejskim. W latach 1997-2012 pogorszeniu uległy relacje cen krajowych do cen duńskich i niemieckich, w rezultacie nastąpił spadek atrakcyjności polskiej wieprzowiny na rynkach zagranicznych i rynku krajowym, co ma wpływ na wzrost importu mięsa wieprzowego [Hamulczuk, Stańko 2013]. W związku ze złą koniunkturą na krajowym rynku żywca wieprzowego w ostatnich latach zmniejszyła się liczba gospodarstw utrzymujących trzodę chlewną i nastąpiła redukcja pogłowia tego gatunku zwierząt [Szymańska 2014]. Zgodnie z danymi GUS odnotowano drastyczny spadek pogłowia trzody chlewnej – z 18,9 mln sztuk w 2006 r. do 10,8 mln sztuk w 2016 r., tj. o ponad 40% [GUS 2008, 2017].

Produkcja żywca wieprzowego w Polsce jest nadmiernie rozdrobniona, co stanowi o małej efektywności ekonomicznej dużej części gospodarstw zajmujących się tą produkcją [Borecka 2016]. W celu poprawy efektywności i konkurencyjności gospodarstw producenci żywca wieprzowego powinni zwiększać skalę produkcji, najważniejszym bowiem czynnikiem decydującym o opłacalności produkcji żywca wieprzowego, na który producent ma wpływ, jest skala produkcji [Szymańska i in. 2012; Mirkowska, Ziętara 2015]. Produkcja w większych stadach pozwala osiągać korzyści z ekonomiki skali, co ma istotne znaczenie w warunkach funkcjonowania na wspólnym rynku przy zbliżonym poziomie cen rynkowych [Hamulczuk, Stańko 2013]. Z danych statystycznych GUS wynika, że przeciętne gospodarstwo produkujące żywca wieprzowego zwiększa tę skalę. W 2016 r. na 1 gospodarstwo prowadzące chów trzody chlewnej przypadało 63,8 sztuk tego gatunku zwierząt wobec 39 sztuk w 2010 r. [GUS 2014, 2017].

Z drugiej strony duża skala chowu trzody chlewnej stanowi zdecydowanie większe zagrożenie dla środowiska naturalnego niż chów innych gatunków zwierząt [Szymańska 2013]. Dlatego postępująca koncentracja produkcji żywca wieprzowego powinna uwzględniać ograniczenia środowiskowe, dobrostan zwierząt, a jednocześnie prowadzić do rozwoju gospodarstw nastawionych na chów trzody chlewnej i poprawy opłacalności produkcji oraz efektywności gospodarowania zasobami w gospodarstwach tego typu.

2. Cel i metodyka badań

Celem opracowania jest ocena efektywności gospodarowania zasobami produkcyjnymi w gospodarstwach nastawionych na produkcję żywca wieprzowego na tle wyników ogółu gospodarstw rolnych, które były objęte rachunkowością rolną w syste-

mie FADN¹ w latach 2013-2015. Zgodnie z założeniami obowiązującego systemu rachunkowości rolnej badaniem zostały objęte tylko gospodarstwa przekraczające minimalny próg wielkości ekonomicznej, tzw. gospodarstwa towarowe [Goraj, Mańko 2009]. Analizie porównawczej poddano wyposażenie gospodarstw w zasoby produkcyjne, intensywność produkcji, osiągnięte wyniki produkcyjne i produktywność czynników wytwórczych, poniesione koszty, uzyskane dochody oraz dochodowość zasobów tychże grup gospodarstw.

Zgodnie z metodyką FADN, wyniki produkcyjne gospodarstw rolnych stanowi kategoria „produkcja ogółem”, czyli produkcja całkowita, która obejmuje produkcję rolniczą roślinną i zwierzęcą oraz pozostałą produkcję, a także przychody z dzierżawienia ziemi, wynajmu budynków, maszyn, świadczenia usług. Natomiast kategoria dochodowa według tejże metodyki to „dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego”, określane w niniejszym opracowaniu w skrócie jako „dochód z gospodarstwa rolnego”. Odpowiada dochodowi rolniczemu netto z uwzględnieniem dopłat do działalności gospodarstw rolnych. W celu określenia znaczenia dopłat w kształtowaniu poziomu dochodów badanych gospodarstw obliczono „dochód z gospodarstwa rolnego bez dopłat” oraz „dochód z gospodarstwa rolnego z dopłatami”.

3. Zasoby produkcyjne badanych gospodarstw

Przeciętna powierzchnia użytków rolnych (UR) badanych gospodarstw rolnych nastawionych na produkcję żywca wieprzowego w latach 2013-2015 wyniosła ok. 20 ha i była zbliżona do przeciętnej ogółu gospodarstw rolnych (tab. 1). Zarówno gospodarstwa nastawione na chów trzody chlewnej, jak i gospodarstwa ogółem użytkowały zasoby ziemi, które były częściowo dzierżawione.

Tabela 1. Zasoby produkcyjne porównywanych grup gospodarstw w latach 2013-2015

Wyszczególnienie	Lata		
	2013	2014	2015
1	2	3	4
Liczba gospodarstw			
Gospodarstwa trzodowe	807	819	776
Gospodarstwa ogółem	12 322	12 330	12 313
Średnia powierzchnia użytków rolnych [ha]			
Gospodarstwa trzodowe	20,4	20,3	19,8
Gospodarstwa ogółem	20,3	19,5	19,4
Nakłady pracy ogółem [AWU]			
Gospodarstwa trzodowe	1,64	1,59	1,56
Gospodarstwa ogółem	1,75	1,71	1,69

¹ FADN to jednolity system zbierania danych rachunkowych we wszystkich krajach członkowskich UE, służący m.in. do kreowania wspólnej polityki rolnej. W Polsce od 2004 r. IERiGŻ-PIB prowadzi badania rachunkowości rolnej w systemie FADN, określanym jako Polski FADN.

Tabela 1. cd.

1	2	3	4
Aktywa ogółem [zł]			
Gospodarstwa trzodowe	974 450	992 007	969 580
Gospodarstwa ogółem	715 529	711 672	722 420
Aktywa ogółem [zł/ha]			
Gospodarstwa trzodowe	47 767	48 867	48 969
Gospodarstwa ogółem	35 248	36 496	37 238

Źródło: obliczenia własne na podstawie [FADN 2014, 2015, 2016].

W gospodarstwach nastawionych na chów trzody chlewnej liczba sztuk utrzymywanej trzody chlewnej wyrażona w jednostkach przeliczeniowych LU² wyniosła 53-54, a w gospodarstwach ogółem ok. 5.

Na podstawie danych rachunkowości rolnej FADN dotyczących zasobów pracy gospodarstw rolnych można podać tylko wkład zasobów pracy w procesy produkcyjne gospodarstw, czyli nakłady pracy. Z danych rachunkowych wynika, że roczne nakłady pracy ogółem w przeliczeniu na pełnozatrudnionego w ciągu roku (w AWU³) były nieznacznie mniejsze w gospodarstwach nastawionych na chów trzody chlewnej (o 6-7%).

Zasoby kapitałowe porównywanych grup gospodarstw rolnych stanowiły w głównej mierze środki trwałe, w tym budynki i ich trwałe wyposażenie, maszyny, urządzenia, środki transportu, a ich wartość była znacznie wyższa w gospodarstwach specjalizujących się w produkcji żywca wieprzowego (o ponad 25%).

Tabela 2. Intensywność produkcji porównywanych gospodarstw w latach 2013-2015

Wyszczególnienie	Lata		
	2013	2014	2015
Koszty materiałowe [zł/ha]			
Gospodarstwa trzodowe	9 922	9 372	8 5761
Gospodarstwa ogółem	4 629	4 379	4 218
Koszty ogółem [zł/ha]			
Gospodarstwa trzodowe	11 590	11 073	10 325
Gospodarstwa ogółem	6 359	6 015	5 920

Źródło: obliczenia własne na podstawie [FADN 2014, 2015, 2016].

Gospodarstwa nastawione na chów trzody chlewnej prowadziły intensywną działalność produkcyjną, na co wskazuje poziom kosztów ogółem, a także kosztów

² LU – jednostka przeliczeniowa zwierząt według metodyki FADN, równoważna 1 krowie mlecznej lub wybrakowanej albo bykowi w wieku 2 lat i więcej.

³ AWU – jednostka przeliczeniowa nakładów pracy według metodyki FADN: 1 jednostka AWU = 2120 godzin pracy ogółem/rok. W nakładach pracy ogółem ujmowane są nakłady pracy własnej rolnika i jego rodziny (FWU) oraz nakłady pracy najemnej (AWU).

materiałowych w przeliczeniu na 1 ha UR (tab. 2). Wysoki poziom intensywności produkcji w analizowanych gospodarstwach wiązał się z żywieniem trzody chlewnej paszami pełnoporcjowymi. Ponadto gospodarstwa te opierały żywienie trzody chlewnej w dużej mierze na paszach pochodzących z zakupu (udział pasz z zakupu w żywieniu zwierząt w tych gospodarstwach wyniósł ponad 60%), a pasze pochodzące z zakupu są droższe od pasz produkowanych we własnym gospodarstwie [Borecka 2016].

Obniżenie poziomu kosztów zarówno materiałowych, jak i ogółem, a zarazem wskaźników intensywności produkcji badanych gospodarstw w analizowanym okresie wiązało się ze spadkiem cen pasz i paliw [GUS 2016].

4. Wyniki produkcyjne i produktywność zasobów

W związku z tym, że intensywność produkcji w gospodarstwach nastawionych na chów trzody chlewnej była ok. dwukrotnie wyższa niż w gospodarstwach ogółem, poziom wyników produkcyjnych był także prawie dwukrotnie wyższy. Wartość produkcji ogółem w gospodarstwach trzodowych kształtowała przede wszystkim produkcja żywca wieprzowego, stanowiąca 72-74% wartości produkcji całkowitej (tab. 3). Znaczący udział w wynikach tych gospodarstw miała produkcja zbóż, której udział sięgał 20% wartości produkcji całkowitej. W gospodarstwach ogółem dominowała produkcja zbóż, która stanowiła 23-25% wartości produkcji całkowitej. Znaczący udział w wynikach produkcyjnych ogółu gospodarstw miała produkcja mleka (15-18%), żywca wieprzowego (12-14%) oraz warzyw (8-10%).

Tabela 3. Wyniki produkcyjne badanych gospodarstw w latach 2013-2015 [zł]

Wyszczególnienie	Lata				
	2013	2014	2015	2014/2013 [%]	2015/2014 [%]
1	2	3	4	5	6
Gospodarstwa trzodowe					
Produkcja ogółem	278 390	248 984	218 919	89,4	87,9
Produkcja roślinna, w tym:	67 653	66 260	54 751	97,9	82,6
zboża	53 360	53 628	43 469	100,5	81,1
ziemniaki	1 607	1 492	1 120	92,8	75,1
buraki cukrowe	2 103	1 614	1 306	76,7	80,9
rośliny oleiste	5 161	5 428	5 733	105,1	105,6
Produkcja zwierzęca, w tym:	208 818	181 960	162 677	87,1	89,4
mleko	503	463	313	92,0	67,6
żywiec wołowy	1 798	1 802	1 510	100,2	84,0
żywiec wieprzowy	205 996	178 625	160 143	86,7	89,7
Gospodarstwa ogółem					
Produkcja ogółem	141 919	127 195	122 407	89,6	96,2
Produkcja roślinna, w tym:	71 529	63 928	63 736	89,4	99,7

Tabela 3. cd.

1	2	3	4	5	6
zboża	32 640	31 256	28 094	95,8	89,9
ziemniaki	4 575	3 143	3 587	68,7	114,1
buraki cukrowe	3 698	2 567	1 897	69,4	73,9
rośliny oleiste	8 712	7 493	7 482	86,0	99,8
Produkcja zwierzęca, w tym:	68 752	61 649	57 250	89,7	92,9
mleko	25 554	22 383	18 578	87,6	83,0
żywiec wołowy	9 607	9 128	10 087	95,0	110,5
żywiec wieprzowy	19 961	15 040	13 528	75,3	89,9

Źródło: obliczenia własne na podstawie [FADN 2014, 2015, 2016].

Zgodnie z danymi GUS, w analizowanych latach 2013-2015 widoczny jest wyraźny wpływ warunków pogodowych oraz uwarunkowań rynkowych na pogorszenie wyników produkcyjnych w rolnictwie. W roku 2014, przy zwiększonej krajowej podaży podstawowych produktów rolnych, odnotowano spadek ich cen, np. pszenicy w skali roku o ponad 14%, żyta o ok. 4%, ziemniaków o ponad 20%, żywca wieprzowego o ponad 10% [GUS 2015]. W 2015 r. na skutek niekorzystnych warunków pogodowych zanotowano zmniejszenie zbiorów i dalszy spadek wartości produkcji roślinnej. Podaż produktów zwierzęcego pochodzenia wzrosła, ale ich ceny zmniejszyły się, więc wartość produkcji zwierzęcej także się obniżyła: z 11 143 mln zł w 2014 r. do 10 387 mln zł w 2015 r., tj. o 7%, ponieważ ceny skupu żywca wieprzowego zmniejszyły się w skali roku prawie o 12% (na targowiskach o ponad 8%) [GUS 2016]. Pogorszenie wyników produkcyjnych w rolnictwie w tym okresie ma odzwierciedlenie w wynikach badanych gospodarstw. W gospodarstwach nastawionych na chów trzody chlewnej zarówno wartość produkcji żywca wieprzowego, jak i produkcji ogółem obniżyła się w tym okresie o ponad 10% w skali roku (tab. 3).

Tabela 4. Produktywność zasobów badanych gospodarstw w latach 2013-2015

Wyszczególnienie	Lata				
	2013	2014	2015	2014/2013 [%]	2015/2014 [%]
Produktywność ziemi [zł/ha]					
Gospodarstwa trzodowe	13 647	12 265	11 057	89,9	90,2
Gospodarstwa ogółem	6 991	6 523	6 310	93,3	96,7
Ekonomiczna wydajność pracy [zł/AWU]					
Gospodarstwa trzodowe	169 750	156 594	140 333	92,2	89,6
Gospodarstwa ogółem	81 004	74 470	72 430	91,9	97,3
Produktywność kapitału [zł/100 zł aktywów ogółem]					
Gospodarstwa trzodowe	28,6	25,1	22,6	87,8	90,0
Gospodarstwa ogółem	19,8	17,9	16,9	90,4	94,4

Źródło: obliczenia własne na podstawie [FADN 2014, 2015, 2016].

Odniesienie wyników produkcyjnych porównywanych gospodarstw do wkładu czynników wytwórczych zaangażowanych w ich uzyskanie pozwoliło obliczyć produktywność zasobów analizowanych gospodarstw (tab. 4). W związku z tym, że gospodarstwa specjalizujące się w produkcji żywca wieprzowego uzyskały znacznie wyższy poziom wyników produkcyjnych niż gospodarstwa ogółem, wskaźniki produktywności ich zasobów także ukształtowały się na poziomie znacznie wyższym (ok. dwukrotnie), zwłaszcza produktywności zasobów ziemi i pracy. Natomiast pogorszenie wyników produkcyjnych badanych gospodarstw w analizowanym okresie pogorszyło bardziej efektywność produkcyjną gospodarstw trzodowych niż ogółu gospodarstw.

5. Wyniki ekonomiczne i dochodowość zasobów

Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego jest wynikiem zaangażowania czynników wytwórczych gospodarstw rolnych w ich procesy produkcyjne. Syntetyczny rachunek wyników ekonomicznych badanych gospodarstw rolnych przedstawiono w tabeli 5. Gospodarstwa nastawione na chów trzody chlewnej uzyskały znacznie wyższy poziom wyników produkcyjnych niż ogół gospodarstw rolnych, ale ich koszty produkcji także były znacznie wyższe.

Tabela 5. Rachunek wyników porównywanych gospodarstw w latach 2013-2015 [zł]

Wyszczególnienie	Lata				
	2013	2014	2015	2014/2013 [%]	2015/2014 [%]
1	2	3	4	5	6
Gospodarstwa trzodowe					
Produkcja ogółem	278 390	248 984	218 919	89,4	87,9
Koszty materiałowe	202 413	190 250	169 798	94,0	89,2
Koszty amortyzacji	25 978	26 115	26 390	100,5	101,1
Koszty zewnętrznych czynników produkcji	6 503	6 428	6 406	98,8	99,7
Podatki, opłaty	1 198	1 297	1 328	108,3	102,4
Saldo podatku VAT	-338	-685	-510	202,7	74,5
Koszty ogółem	236 430	224 777	204 432	95,1	90,9
Dochód z gospodarstwa rolnego bez dopłat	41 960	24 207	14 487	57,7	59,8
Dopłaty	27 728	26 544	23 812	95,7	89,7
Dochód z gospodarstwa rolnego z dopłatami	69 688	50 751	38 299	72,8	75,5
Gospodarstwa ogółem					
Produkcja ogółem	141 919	127 195	122 407	89,6	96,2
Koszty materiałowe	93 967	85 392	81 830	90,9	95,8
Koszty amortyzacji	20 769	19 693	20 591	94,8	104,6

Tabela 5. cd.

1	2	3	4	5	6
Koszty zewnętrznych czynników produkcji	11 590	9 563	9 751	82,5	102,0
Podatki, opłaty	1 859	1 640	1 674	88,2	102,1
Saldo podatku VAT	-903	-1 003	-1 007	111,0	100,4
Koszty ogółem	129 088	117 291	114 853	90,9	97,9
Dochód z gospodarstwa rolnego bez dopłat	12 831	9 904	7 554	77,2	76,3
Dopłaty	27 757	26 223	25 533	94,5	97,4
Dochód z gospodarstwa rolnego z dopłatami	40 588	36 127	33 087	89,0	91,6

Źródło: obliczenia własne na podstawie [FADN 2014, 2015, 2016].

Koszty materiałowe działalności produkcyjnej gospodarstw trzodowych ukształtowały się na ponad dwukrotnie wyższym poziomie niż gospodarstw ogółem, co wynikało przede wszystkim ze znacznie wyższych kosztów pasz. Pasze treściwe stosowane w żywieniu trzody chlewnej pochodziły w dużej mierze z zakupu (ponad 60%). Koszty pasz w gospodarstwach nastawionych na chów trzody chlewnej stanowiły ponad 90% kosztów materiałowych i prawie 80% kosztów ogółem.

Koszty amortyzacji środków trwałych ukształtowały się na wyższym poziomie w gospodarstwach specjalizujących się w produkcji żywca wieprzowego w związku z wyższą wartością środków trwałych w tych gospodarstwach. Pozostałe koszty (zewnętrznych czynników produkcji, podatki i inne opłaty od ziemi i budynków oraz ujemne saldo podatku VAT) były wyższe w gospodarstwach ogółem.

W rezultacie wyniki ekonomiczne (dochód z gospodarstwa rolnego bez dopłat) badanych gospodarstw nastawionych na chów trzody chlewnej ukształtowały się na znacznie wyższym (ok. dwukrotnie) poziomie niż ogółu gospodarstw. Natomiast pogorszenie wyników produkcyjnych w analizowanym okresie w badanych gospodarstwach pogorszyło bardziej wyniki ekonomiczne gospodarstw nastawionych na chów trzody chlewnej – w skali roku o ponad 40% (ogółu gospodarstw o ponad 20%).

Zarówno w przypadku gospodarstw specjalizujących się w produkcji żywca wieprzowego, jak i ogółu gospodarstw o poziomie wyników końcowych zdecydował w dużym stopniu poziom dopłat do działalności produkcyjnej i inwestycyjnej uzyskiwanych przez gospodarstwa rolne. W analizowanym okresie udział dopłat w dochodach gospodarstw specjalizujących się w produkcji żywca wieprzowego wzrastał wraz z obniżaniem się poziomu ich dochodów i wyniósł: 40% w 2013 r., 52% w 2014 r. i 62% w 2015 r., natomiast w gospodarstwach ogółem kształtował się w tym okresie na poziomie ok. 70%. Relatywnie mniejszy udział dopłat w dochodach gospodarstw nastawionych na chów trzody chlewnej wynikał z faktu, że skala produkcji żywca wieprzowego w tych gospodarstwach nie była ograniczona

powierzchnią ich użytków rolnych (gospodarstwa te opierały się w dużej mierze na paszach z zakupu w żywieniu trzody chlewnej), więc nie posiadały dużych powierzchni UR objętych dopłatami. Z badań wynika, że we wcześniejszym okresie (w latach 2004-2006) dopłaty miały niewielki udział w dochodach gospodarstw trzodowych [Józwiak 2010].

Dopłaty do działalności gospodarstw rolnych mają znaczący udział w dochodach zarówno gospodarstw rolnych w Polsce, jak i w pozostałych krajach Unii Europejskiej. W krajach UE-15 od roku 1995 udział dopłat w dochodach gospodarstw rolnych ogółem był przeważający i wzrastał, a w 2009 r. przekraczał nawet 100% dochodów [Runowski 2014]. W Polsce bardzo wysoki poziom wsparcia dochodów jest obserwowany zwłaszcza w przypadku gospodarstw wielokierunkowych oraz nastawionych na uprawy polowe [Goraj, Mańko 2013], natomiast w odniesieniu do gospodarstw warzywniczych dopłaty nie mają dużego wpływu na poziom dochodów [Ziętara, Sobierajewska 2013].

Tabela 6. Dochodowość zasobów produkcyjnych badanych gospodarstw w latach 2013-2015

Wyszczególnienie	Lata				
	2013	2014	2015	2014/2013 [%]	2015/2014 [%]
Dochód z gospodarstwa rolnego na 1 ha UR [zł/ha]					
Gospodarstwa trzodowe	3 416	2 500	1 934	73,2	77,4
Gospodarstwa ogółem	1 999	1 853	1 706	92,7	92,1
Dochodowość pracy własnej [zł/FWU]					
Gospodarstwa trzodowe	43 387	33 465	26 232	77,1	78,4
Gospodarstwa ogółem	26 325	23 395	23 045	88,9	98,5
Dochodowość aktywów ogółem [%]					
Gospodarstwa trzodowe	7,2	5,1	4,0	70,8	78,4
Gospodarstwa ogółem	5,7	5,1	4,6	89,4	90,2

Źródło: obliczenia własne na podstawie [FADN 2014, 2015, 2016].

Efektywność ekonomiczną gospodarowania zasobami w badanych grupach gospodarstw rolnych, czyli dochodowość zasobów ziemi, wydatkowanej pracy i zaangażowanego kapitału (z uwzględnieniem dopłat), przedstawiono w tabeli 6. W związku z tym, że poziom uzyskanych dochodów był wyższy w gospodarstwach nastawionych na produkcję żywca wieprzowego, wskaźniki efektywności ekonomicznej gospodarowania zasobami także były wyższe, oprócz dochodowości kapitału w latach 2014-2015. Natomiast ich pogorszenie w analizowanym okresie było większe w gospodarstwach trzodowych, co wynikało z większego spadku poziomu dochodów w tych gospodarstwach.

6. Zakończenie

Badane gospodarstwa nastawione na produkcję żywca wieprzowego w porównaniu z ogółem gospodarstw rolnych użytkowały zbliżoną powierzchnię zasobów ziemi, angażowały mniejsze nakłady pracy, a poziom ich wyników produkcyjnych był prawie dwukrotnie wyższy, ponieważ intensywność ich produkcji była ok. dwukrotnie wyższa niż w gospodarstwach ogółem. W rezultacie efektywność produkcyjna czynników wytwórczych gospodarstw specjalizujących się w produkcji żywca wieprzowego ukształtowała się na poziomie znacznie wyższym (ok. dwukrotnie), zwłaszcza produktywność zasobów ziemi i pracy.

Gospodarstwa nastawione na chów trzody chlewnej uzyskały także wyniki ekonomiczne na ok. dwukrotnie wyższym poziomie niż ogół gospodarstw rolnych, ale ich wyniki końcowe i efektywność ekonomiczna gospodarowania zasobami nie była tak wyraźnie wyższa, ponieważ dopłaty do działalności gospodarstw rolnych (uwzględnione w wynikach końcowych i dochodowości zasobów) miały mniejszy udział w dochodach gospodarstw trzodowych.

Należy podkreślić, że wpływ niekorzystnych warunków pogodowych i uwarunkowań rynkowych na pogorszenie wyników produkcyjnych i ekonomicznych w rolnictwie był wyraźnie wyższy w gospodarstwach nastawionych na produkcję żywca wieprzowego, zwłaszcza na pogorszenie wyników ekonomicznych.

Literatura

- Borecka A., 2016, *Produkcja żywca wieprzowego w gospodarstwach rodzinnych w warunkach zrównoważonego rozwoju*, Roczniki Naukowe SERiA, nr 18 (6), Warszawa, s. 17-21.
- FADN, 2014, *Wyniki standardowe 2013 uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN*, Warszawa, IERiGŻ-PIB.
- FADN, 2015, *Wyniki standardowe 2014 uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN*, Warszawa, IERiGŻ-PIB.
- FADN, 2016, *Wyniki standardowe 2015 uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN*, Warszawa, IERiGŻ-PIB.
- Goraj L., Mańko S., 2009, *Rachunkowość i analiza ekonomiczna w indywidualnym gospodarstwie rolnym*, Centrum Doradztwa i Informacji Difin, Warszawa.
- Goraj L., Mańko S., 2013, *Analiza sytuacji ekonomicznej towarowych gospodarstw rolnych w latach 2004-2010*, Powszechny Spis Rolny 2010, GUS, Warszawa.
- GUS, 2008, *Rocznik statystyczny rolnictwa i obszarów wiejskich*, GUS, Warszawa.
- GUS, 2014, *Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2013 r.*, GUS, Warszawa.
- GUS, 2015, *Rolnictwo w 2014 r.*, GUS, Warszawa.
- GUS, 2016, *Rolnictwo w 2015 r.*, GUS, Warszawa.
- GUS, 2017, *Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2016 r.*, GUS, Warszawa.
- Hamulczuk M., Stańko S., 2013, *Uwarunkowania zmian cen wieprzowiny i dochodów producentów trzody chlewnej w Polsce*, Zagadnienia Ekonomiki Rolnej, nr 3 (336), IERiGŻ-PIB, Warszawa, s. 44-66.

- Józwiak W., 2010, *Polskie gospodarstwa rolnicze w pierwszych latach członkostwa – kwestie efektywności i konkurencyjności*, Program Wieloletni 2005-2009, nr 181, IERiGŻ-PIB, Warszawa.
- Mirkowska Z., Ziętara W., 2015, *Sytuacja ekonomiczna i efektywność polskich gospodarstw trzodowych*, Zagadnienia Ekonomiki Rolnej, nr 1 (342), IERiGŻ-PIB, Warszawa, s. 42-56.
- Pepliński B., 2013, *Wpływ opłacalności produkcji żywca wieprzowego na zmiany pogłowia trzody chlewnej w Polsce. Analiza regionalna*, Roczniki Ekonomii Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich, nr 100 (2), Warszawa, s. 75-87.
- Runowski H., 2014, *Ekonomika rolnictwa – przemiany w gospodarstwach rolnych*, [w:] N. Drejerska (red.), *Rolnictwo, gospodarka żywnościowa, obszary wiejskie – 10 lat w Unii Europejskiej*, SGGW, Warszawa, s. 31-48.
- Szymańska E., 2013, *Znaczenie chowu trzody chlewnej w zrównoważonym rozwoju obszarów wiejskich*, Folia Pomeranae Universitatis Technologiae Stietinesis. Oeconomica, nr 299 (70), s. 225-236.
- Szymańska E., 2014, *Zmiany strukturalne na rynku wieprzowiny w Polsce po integracji z Unią Europejską*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 361, Wrocław, s. 249-259.
- Szymańska E., Hamulczuk M., Dziwulski M., 2012, *Analiza na temat funkcjonowania sektora wieprzowiny w latach 2004-2010 wraz z prognozą do roku 2020*, SGGW, Warszawa.
- Ziętara W., Sobierajewska J., 2013, *Polskie gospodarstwa warzywnicze na tle wybranych krajów Unii Europejskiej*, Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie: Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej, nr 102, Warszawa, s. 67-86.